

K-59
X 10393

КОЗАК ДОРОШ

І ІНШІ ОПОВІДАННЯ

В И Д А Н Н Я

Української Видавничої Співки в Канаді

Винипег, Манітоба

1948

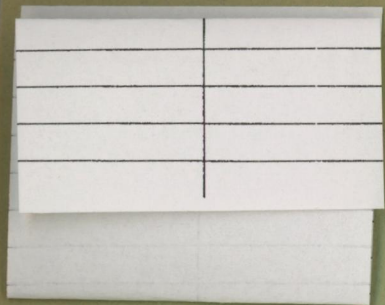
1-50

V.N. Karazin Kharkiv National University

00248289

3

КОЗАК ДОРОШ

І ІНШІ ОПОВІДАННЯ

В и д а н н я

Української Видавничої Спілки в Канаді
Виніпег, Ман.
1948

Printed by Ukrainian Publishing Company
of Canada, Limited, Winnipeg, Man

K-59 ✓

2 10393

06

07

Центральна наукова
бібліотека УДУ
ІНВ. № _____

Printed in Canada.

КОЗАК ДОРОШ

Був колись між запорожцями козаками козак Дорош. Тай ще який козак! Коли йти на татар і турків то він перший — дуже завзятий був.

І розумний дуже. Говорити вмів по татарськи і по турецьки, отже нераз бував за товмача (переводчика).

А майстер був з нього — знав навіть, як кріпости (твердині) будувати.

Щож найважніше — то був дуже побожним і релігійним чоловіком, як ніхто другий. Памятав він завжди про Бога, хоронив Божі Заповіді, то Господь і розум дав йому великий.

Коли Дорош постарівся, то покинув Січ і знайшов собі місце на Дніпрі, і тут поселився. Подальше від берега був острів, отже туди Дорош забрався.

Побудував собі там хату, але таку, що неначе й церква. Увійдеш до першої кімнати — гарна хата; увійдеш до другої — церковця, або хоч гарна каплиця. Під східною стіною Престіл, на нім гарний Хрест, ще висше ікони (образи), тай по других стінах повно ікон. І свічки перед іконами стоять. Дивишся і питаєш: „Чи це світський чоловік, чи монах-священик?“ А коли добре подумаєш, то скажеш:

— Кожний дійсно праведний чоловік є разом і світським чоловіком і священником. І таким кожний з нас повинен старатися бути...

Тай виглядав Дорош на черця (монаха), або пустинника. Ходив в чорній довгій ризі (рясі), в високій шапці, підперізувався широким ремінним поясом, а на грудях на срібнім ланцусі неділями і святами носив гарний золотий хрест.

Сам Дорош був високим поважним чоловіком, а борода довга і біла, як молоко. Глянеш тай голова сама клониться перед ним.

Кругом подальше по степу жили жонаті козаки „зимовиками“, чи хуторами — то в свята і неділі сходилися до Дороша, наче до церкви (в тих сторонах не було тоді церков). От він співає їм Утренью (а гарно співав!), перечитає Євангелію, Апостола, Акафист, та життя якогось Святого. І кажуть люде:

— На самоті чоловік живе з Богом, а послухаєш його слова, то покріпить воно твою душу, наче в церкві. Святий він чоловік!

Поселився тут Дорош, щоби пасікувати — дуже кохався в бджолах. І мав він їх тут багато — може дві сотні пнів (вулиїв). Кругом же розвів такий сад, що Господи! — які яблінки, які

сливи, груші, черешні та вишні... Наче в раю!

Раз варив собі Дорош вечерю, як надійшла берегом ватага татар. Побачив татарський ватажок дим, тай каже:

— Видно, що на острові хтось живе. Поїдьте туди — і коли хто молодий, так заберіть сюди, а коли старий, так — „чикин йому башка” (відрубайте йому голову).

Поїхало кількох татар на конях, тай позастрягали в болоті. А треба було до острова через воду переїздити.

Почув Дорош, вийшов тай татарською мовою розказав, куди легко переїдуть. От вони й переїхали. Тут Дорош все їм показав, дав меду, поговорив з ними.

Вернулись вони до ватажка і кажуть:

— Це дивний чоловік! Він і по татарськи дуже добре говорить. Тай розумний і поважний дуже, наче святий.

Зацікавився ватажок і сам поїхав до Дороша.

Довго Дорош з ним балакав, гостив його всячиною, а як розходилися, то ватажок подарувв Дорошеви дорогий турецький килим, і каже: „Я ще колись до тебе в гості заїду”.

Йшли тоді татари рабувати українців, але й українці не спали. Проти татар вирушили козаки, а з ними ще чи-

мало селян українців — і так татар побили, що й татарський ватажок не вратувався. І він згинув, а тих, українців, що татари гнали в ясир (в неволю), пустили на волю.

Тікали тоді татари на всі сторони, щоби себе ратувати й оден забіг до Дороша.

— Ратуй — каже — як виратуєш, то я твій на віки.

— Як же я тебе вратую? — каже Дорош. — Коли козаки прийдуть, то і за печею не сховаєшся — витягнуть!

Але зараз прийшла Дорошеви добра гадка. Був в пасіці дуже великий улій, але порожний. Пішов до нього Дорош і викопав під ним яму, посадив туди тарина, а зверху накрив його вулием. Тоді гарно обгорнув землею і мов нічого не сталося.

Невдовзі чує — їдуть козаки!

— Добрий вечір, діду! — кажуть.

— Спасибіг! — відповідає Дорош.

— Нагодуйте нас, діду, медом.

— Добре діти! — каже — є за що. бо добре набили татарву! Йдіть в хату, а в мене мід є готовий, свіженький.

— Ні, діду — кажуть — хочемо такого свіжого, що тільки з улія.

— Я маю вчорашний, свіжий...

— Ні, ні! — кричать — хочемо ще

свіжійшого. Дайте нам з онтого найбільшого улія.

Бачить Дорош, що годі тай каже:

— Коли з улія, то з улія, оцей улій дуже гарний! — тай береться за улій, а козаки:

— Ні! Ми хочемо з оцего найбільшого! Коли ні, то самі візьмемо.

— Не можна з цеї колодки (з улія)...

— Чому не можна?

— Бо не можна — каже Дорош — і ще раз не можна! Це такий улій, що коли б до нього заглянути, то й меду вам відхочеться. Я й сам ніколи до нього не заглядаю.

— А то чому? — питають козаки.

— Чому? Страшно! Нехай він собі! Там мабуть бісовська сила проживає.

— Ну, коли так — гукають козаки — то ми не такі, нам чорт не страшний. Ми раді його побачити. А чи вміє він говорити?

— Чув я раз — каже Дорош — як він говорив, та не понашому, от якось так белькотав...

Тай почав Дорош наче показувати, як той діявол говорив — а то він казав татарини, який був під улієм, що він має робити.

Послухали козаки та:

— Ну, цікаво, що той чорт нам скаже! — тай двох їх піднесли улій вгору.

Другі козаки глянули, а татарин як вишкірить зуби, як зареве несвоїм голо-
сом — а всі козаки на втікача.

— Заждіть, хлопці! — гукає Дорош
— я вам меду дам...

А вони даліше втікають та:

— Їдж сам та давай тому, що під
улієм сидить!...

Через тиждень, як все втихомирило-
ся, оповів Дорош хуторянам про ту цілу
комедію і кілька то втіхи було для всіх
на довгий час. А татарина того назвали
„чортом”.

Три роки жив татарин в Дороша, а
тоді пішов до Києва і там в Лаврі о-
хрестився. Опісля проживав він за річ-
кою Орелькою, там він й оженився. Оце
його внуків у Водяних Хуторах звать
Чортенками.

А славний чоловік був з того тата-
рина — розумівся дуже на лікарській
штуці. Багато людей за поміч йому дя-
кувало.

(За Стороженком).

НА НОВІ ГНІЗДА.

Пояснення.

Українці нарід числом дуже великий — числили його вже на 40 мільйонів.

Найбільше українців живе на споконвічній своїй землі — на Україні — а меншим числом живуть українці в різних сторонах світа: в Північній і Полудневій Америці (в Канаді, Стейтах, Бразилії й Аргентині), та багато їх в Східній Азії, аж коло Тихого океану, над рікою Амуром. Околиця, де українці більшим числом там живуть, зветься „Зелений Клин». Головне місто Зеленого Клину — Владивосток, над морем. Живе багато українців і в других околицях полудневого Сибіру.

Ще згадати б, що коли після 1917 р. повстала була Українська Держава, то українське життя на Сході Азії набрало було великої сили: почалась завзята українська народна праця, видавались часописи, календарі, провадилась широка організаційна робота. Вона провадилась там ще й опісля.

До обох Америк українці виїздили головно з західних частей України — з Галичини, Буковини, а менше з Придніпрянщини. Зате з Придніпрянщини

дуже багато виїздило (переселялось) до Східної Азії. І таких звали там „переселенцями”. Отже тут маємо оповідання з тих часів, як українці в східні азійські сторони, над ріку Амур, вибиралися.

Приготовання до відїзду.

Село. Починаєсь весна. Денеде лежить іще сніг.

В старого козака Максима Квача людей мало не повнісенький двір. Це переселенці! Їдуть козаки на нові гнізди. Максимові сини покидають батька-матір, покидають своє кубло (гніздо), їдуть на Амур за шматком хліба. Вже виносять з хати, що треба і кладуть на вози.

В хаті прибрано. На столі, по звичаю, лежить хліб, а на нім дрібка соли. Перед святим образом горить свічка.

От вже приїхав священник з паламарем. Він перехрестився й поблагословив людей, і почав збиратись до Богослуження. Треба помолитись за тих, що відїзджають, щоби Господня Рука завела їх щасливо в далекий світ.

Священник став перед образом, поклав і почав:

— Миром Господу помолімся!

— Господи помилуй! — відповіли співаки.

Родина стояла на колінах (на вколішках). Невістки хлипали, але мати не плакала — вона побожно дивилась на розп'ятого Христа. Лице в неї було спокійне, хоч з очей текли сльози. Два сини переселенці шептали за священником молитви — їх чола упрівали.

— Ще молилось за відїзджаючих! — співав панотець. Всі перехрестились. Жінки почали плакати вголос. Лише мати кріпилась — не плакала. Вона зложила руки на груди і дивилась на образи нерухомо. Батько також спокійно вслухувався в Божі Слова. Лице його немов задеревіло.

Скінчивши Молебен, панотець взяв кропило і покропив Свяченою Водою хату і всіх зібраних та сказав недовгу бесіду до переселенців. А там — перекусивши дещо, панотець відїхав до дому.

Тепер за стіл сідала родина і люде.

— Ви глядіть — казала потихо мати до невісток — не плачте, а то батька розтревожите, а він щось нездоровий. Пожалуйте його! — На свій же лад наказував і батько **синам:**

— Ані сльози! Вже дорогою поплачете, а тепер не треба мами тревожити,

а вона тепер дуже слабенька. Пожаль-
її!

Обідали мовчки. Що в такій хвилі
говорити? Тай чи є на світі така мова,
щоби можна сказати те, що душа від-
чуває?

По обіді приїхали сусіди, щоби по-
могти відвезти переселенців до залізни-
ці. Повиносили все на вози. Настав час
прощання! Останнього прощання! О-
станнього цілування!

Нараз зробилось тихо, як в могилі.
Ніхто не ворушиться. Батько зняв іко-
ну (образ), переселенці поставали на
коліна. Батько їх поблагословив і ска-
зав своє слово:

— Жийте, сини мої, в добрій злаго-
ді! Держіться вкупі, не міняйте своєї
мови, своєї віри, не покидайте звичаїв
батьків наших! Дай Боже, щоби наша
Україна запанувала на Амурі! З сусіда-
ми не сваріться, жінок своїх жалуйте.
А ви жінки радьтесь з чоловіками та
доглядайте господу (хату, дім)!

Тут батько поцілував усіх переселен-
ців, а там каже:

— А тепер йдіть до матері, нехай во-
на вас поблагословить. Неньчина мо-
литва до самого Бога доходить.

Батько передав ікону (образ) мате-
рі, що стояла з ним поруч. Почала мати
благословити, але ні сльозинка в її о-

чах не показалася; наче б вона випроваджала дітей не в далекий світ, але в поле. Хоч всі люде плакали. Хоч в очах синів показалися сльози, і коли б не батьків строгий погляд, були би в голос заплакали.

— А тепер по старому звичаю треба всім сісти, щоби все добро сідало! — сказав батько і сів. За ним на хвилинку посідали всі другі.

За хвилину вставши, переселенні хрестилися побожно перед образами і виходили. Послідний раз переступали поріг своєї хати. Чи доведеться ще тут бувати? ...

От вже сідають на вози. Батько глянув, показалися сльози в очах, але не заплавав. Мати стояла бліда, але спокійна. Водила очима по всіх, мов би не розуміла, що діється.

— Хочби заплакала — думав батько — легче б їй було, а так може вийти ще гірше.

Мати підійшла до синів. Всі затихли:

— Так отсе ви вже їдете? — запитала вона. — Куди?

— Як куди? — спитався старишій син перелякано. — Аджеж ви мамо знаєте, що ми їдемо на Амур.

Аж тепер сила матері не встоялась.

Вона вхопилась за колесо, тай крикнула що сил. Батько почав її відтягати, а вона:

— Ой! Не дам! Не дам! Це мої діти! Не пущу, не пущу!... — голосила вона та рвала на собі волосся й одержину.

Вози рушили, а мати вже не пам'ятала, що діється. Вона наче розум стратила. Її внесли до хати і поклали і ліжку. І довго не приходила вона до пам'яті. Аж за час підвелась і попросила води. Напилась, оглянула хату і каже:

— Це вже не хата, а пустка! Це домовина, а в ній два мерці: мій старий і я.

До вечера мати лежала непорушно. Батько сидів задумано, не випускаючи люльки з рота. В хаті сидів також старий москаль (вояк) з воєнною відзнакою на грудях, але без лівої руки, а права нога від коліна дерев'яна.

Хата справді виглядала на домовину. Увійшов Рябко (собака), взяв з лави хліб і вийшов, і ніхто на нього не зважав.

Вже стемніло. Мати встала, засвітила свічку і почала подавати вечерю. Нічого не думаючи вона поклала миски і ложки також для тих, що поїхали. Мо-

скаль встав, забрав непотрібну посуду і поставив до мисника.

Глянули на те батько й мати — і мати кинулась на подушку та знов голосно заплакала. А батько вийшов на двір, щоби там, де люде не бачать, дати волю призбираним сльозам.

— Вгамуйтеся, пані-матко! — заспокоював каліка стару жінку. — Це ще не горе, а дійсне горе стоїть ось тут перед вами — це я! Колись я був, як усі люде, а тепер що? Каліка! Та все ж не гнівлю Бога, не нарікаю, не плачу, бо гріх побиватися. Хоч ні дому, ні родини в мене нема...

Слухає мати і потрохи заспокоюєсь. Бачить вона, що більше є на світі людей, які мусять нести на своїх плечах тяжкі хрести життя, і це привертає їй рівновагу.

— Так зоставайся вже з нами — каже вона салдатови — будемо разом жити, будемо разом журитися.

І салдат рад, годиться, дякує.

Прийшов до хати батько і зрадів, коли довідався, що салдат в них зостеться. Половина горя в одній хвилині зникла з хати.

За В. Понятенком.

ПАТРІОТИ НА СЛОВАХ.

Чи чували коли, братя,
Про такого патріота,
Що у нього на язиці
Завжди „народна робота”?

Не думайте, що у нього
В голові які дурниці —
Щира праця для народу
В нього завжди на язиці.

Всякій новії пляни
Для піднесення народу
Безумовно все знаходять
В нього найповнішу згоду.

Всяку добру нову справу
Він не тільки похваляє,
Але навіть признається,
Що давно про ню думає.

Він за кожним добрим ділом
Тільки не кажіть ви йому
І від себе щобудь дати.
Все готовий твердо стати —

Комар.

ЯК ДІВЧИНА ВРАТУВАЛА КОНОКРАДА.

Степ довгий і широкий, здається — кінця не має. Куди не глянь, а до того місця, де небо на землі стоїть, так далеко-далеко! Дивишся і думаєш: коли такий широкий отсей степ, то який же великий цілий божий світ, яка велика ціла вічність!

І на тім степу в темну, але тиху ніч пасся табун (гурт) коней. Табунщики позавивали голови свитками і спали, а в буряні сидів „табунщик-вартовий” (головний сторож) сидів, не спав. Нараз роздався його крик:

— Вставайте, вставайте, ловіть!...

Посхоплювались табунщики, а за якусь хвилю злодій-конокрад був в їх руках. І вже здалека чути було стогін і благання помилувати, простити...

Високий був конокрад, худий. Йшов хитаючись, ледви волочив ноги за собою. Руки його були звернені назад і звязані, йшов босий. Сорочка подерта — табунщики подерли, коли хотів від них вирватися.

Йшов він тепер мовчки, бо добре знав, що табунщики конокрада не ми-

Центральна наукова

бібліотека ХДУ

ІНВ. № _____

люють — убють і скажуть: „собаці собача смерть”.

Невдовзі по тім на пасовиску зосталося двоє вартових, а всі другі поїхали з конокрадом до Вовчого Хутора.

Одинадцять хатів стояло в степу гуртом і це був той хутір. Не село ще, а тільки хутір. Одинадцять родин жили тут.

Ще не добре розвиднілось, як приїхали верхівці (їздці на конях) до двора старого Тараса Вовка. Він був першим, що колись тут оселився, а за ним поселилися вже другі. Так той хутір з одинадцятьох хатів тут виріс.

Почали люде оповідати, як зловили злодія, а тимчасом старі хуторяне почали збиратися.

— Ведіть конокрада до хати — каже Вовк — а судити його будемо вечером. Тепер робота. Зберемось вечером, а тоді суд...

І хуторяне розійшлися та поїхали в степ до роботи.

В хаті сиділо п'ятеро старших хуторян, що мали бути суддями, а в кутку лежав зв'язаний злодій.

— Ну, хлопче — почав Вовк до конокрада — послухай нас, а ми тебе послухаємо. Вже 25 літ, як осів я тут на

хуторі і за той час багато коней злодії в мене покрали. Було, що вкрадуть одну пару, або дві, а було, що всіх заберуть. Тоді, що маєш продавай, і купи знов коні. Таке злодії нам робили! Отже ми їх тому не милуємо — караємо смертю. Та щоби тобі легка смерть була, то признайся: з ким ти був, які твої товариші і де водив коні на продаж. Признаєшся — не будемо мучити...

Конокрад сів.

— Сам крав — каже — сам. Я тільки втік від злиднів, від лихого пана втік, від неволі... я ніколи не крав... Я не хотів бути злодієм...

— Признавайся! — крикнув грізно Петро Утікач і вдарив конокрада по лиці. Конокрад повалився і застогнав.

Минуло ще пів години, чи більше, а конокрад zostався в хаті самий. Його ноги і руки були сильно звязані.

Вовк з своїми їхав в поле. Та чомусь дуже важко було йому на душі, він нахмурився і мовчав. Як вже відіхали дальше від хутора, каже він наче сам до себе:

— А може й справді він не злодій... Втік з Київщини... Хто знає... Може лихо заставило...

І згадав Тарас Вовк своє минуле. Перед 25 літами і сам він мусів тікати з кріпацького (панщизняного) ярма. Не те, що важка була панська праця, але ще й батог. Не втерпів — утік! А там викрав свою Оксану, і вже як вільний чоловік збудував собі хату в херсонських степах. За ним почали збиратися тут такі ж нещасні другі втікачі. Всі вони попеременяли свої імена і прізвиська, щоби пани їх не відшукали... І тепер добре їм живеться. А давне наче забулося. Аж оцей конокрад старе пригадав...

І Тарасови стало ніби сумно, ніби важко на душі. Цілих 25 літ лягло тепер споминами на його душу.

Всі завважили, що старий Тарас при роботі наче не той, що був. Стане, задумається, перехреститься, поки знов візьметься за роботу.

Він був побожним чоловіком і хрестився нераз. Коли йому дуже важко на душі — він перехреститься; коли забираєсь до праці — перехреститься; коли працю скінчить — також поважно перехреститься. Але цим разом наче перехреститься він без причини.

А на хуторі в хаті лежав звязаний конокрад — Степан він звався. Побитий він був дуже і важко дихав. Здава-

лося, що в хаті крім Степана не було нікого.

Однакож хтось був. З за печі дивились на конокрада чийсь оченята. Коли б ви приглянулися, то пізнали би, що це була дівчинка 7 або 8 років, Оленка. Вона дивилася так пильно і так розумно, наче б вона була вже дорослою людиною. Дивилась довго, а там підійшла до звязаного.

Степан глянув і прошептав: Води, води!

Скочила дівчина до сіней і зараз вернулася з водою тай притулила кувхоль (черпак) до Степанових губ. Вода була студена і він пив її дуже лакомо. А напившись він ніби заснув.

Дівчинка вже освоїлася і сіла коло звязаного чоловіка. За хвилю вона знов його напоїла і він тоді почав підніматися, щоби сісти. Дівчинка настрашилася і відійшла в другий кут.

— Не бійся мене дівчинко — каже тоді Степан — і в мене є такі діти, як ти. Такі гарні... Вони незадовго будуть сиротами...

— А чому будуть сиротами --- запитала дівчинка і підійшла до Степана.

— Будуть сиротами, бо вечером мене вбють... А вони залишаться без мене...

Знов сіла дівчинка коло Степана і почалася довга розмова. Дівчинка розпитувала, а Степан розказував — про все розказував. Ніхто з старших людей не слухав би його так пильно і так щиро, як слухала Оленка; ніхто так добре не зрозумів би його, як вона його розуміла; тай нікому Степан так щиро всего не розказав би, як він Оленці розказував.

Прийшов вечір. Приїхав з степу (з поля) Вовк, посходилися хуторяне. Конокрада розв'язали і посадили на лаві. Він був блідий як смерть, з очей пробивався страх.

Здавалося, що в усіх важко на душі. Чомусь ніхто на конокрада довгий час не глянув. Нараз починає Вовк:

— Умів красти — умій вмирати...
Пора! Якже буде, панове громадо?

— А так буде: собаці собача смерть!
— відозвався хтось.

— Вивезти в степ і киями (буками) забити — сказали ті, що були ніби суддями в цій справі.

Сховав Вовк люльку, встав, перехрестився перед образами, а за ним перехрестилися і другі.

— Ну, молися і ти — каже Вовк до конокрада — бо їдемо!...

Всі почали готуватись до виходу з хати.

Нараз щось зашелестіло, стукнуло — це Оленка з печі скочила. Всі оглянулися. Вона стала, мов вкопана і пильно дивилася на Вовка.

— Дідусю — сказала вона даліше — дідусю, пустіть його. В нього є малі діти, простіть йому! Він мені все порозказував, я все знаю. І є така дівчинка, як я. І ще є мала дитина. І ще. А їх мама слаба, встати не може, бо пан її дуже побив... Я все знаю... Пустіть його!... Не карайте...

Слухаючи дівчинки Вовк наче стратив силу, сперся на стіл, а там сів на лаві. За ним посідали і другі. В хаті настала мовчанка. Здавалося, що Оленка сказала щось таке важне, на яке в них нема відповіди.

Аж по довшій мовчанці питає Вовк:

— Ну, так щож панове?... Хіба...

— Еге! — притакнув хтось.

— Усе від Бога! Він про тее знає — загомоніли другі.

— Так пустити? — запитав Вовк вже ясніше, але ще несміло.

— А певно, що пустити, а вжеж, що пустити — загомоніли всі — нехай йому Бог простить! Молись Богу, чоловіче, ми тебе не судимо...

Великою несподіванкою було це для Степана — він не видержав, зомлів і впав на землю.

Минув рік від того часу і Вовчий Хутір трошки змінився. Не багато — з одної сторони, а з другої — дуже багато.

Перед роком було тут одинадцять хатів, а тепер є вже дванадцять — от що! Це хата Степана. Коли Оленка випросила його від смерти, то він вже не хотів з Вовчого Хутора забиратися. Ще пішов на якийсь час, забрав крадьком жінку і четверо дітей, а як вернувся, то й досі тут живе. Збудував собі хату — тай другі хуторяне помагали будувати — і в усіх він такий гідний чоловік, що без нього на хуторі не було би нікому весело. А Тарасова внучка, Оленка, не промине дня, щоби до Степана не забігла. І він приймає її наче рідну дитину.

А вже старий Вовк зустрівшись з Степаном жартом каже:

— А щоб тебе Бог любив!... Здорово я тоді упрів!

За: Д. Марковича,
(„На Вовчому Хуторі“).

ВЕРНУЛАСЯ ВІД НЕБЕСНИХ ВОРІТ.

— Стук, стук, стук!... — почув святий Петро, що сидів за небесною брамою.

Але стукіт був такий тихенький, що дехто його цілком не чув би. Та Петро на тім розумівся. Недармо ж він відмикає і замикає Небесну Браму не від ніні. Правда, і другі Апостоли його заступають, однакож він тут пересиджує найдовше.

Тому знає він, як хто стукає.

Прийде, подумайте собі, коваль до небесного порога, то так заग्रимає в двері, ніби там десять возів приїхало. А прийде хтось несмілий, то перше годину стоїть, нім відважиться, а потім так стукає, що ніби мотиль крилом зачепив.

Пішов св. Петро, відомкнув широчезні двері і виглянув.

За порогом стояла зморена, збілована ще молода жінка — така зморена, що ледво на ногах стояла.

Дивиться на ню хвильку св. Петро і мовчить. Дивиться також жінка, не знає, що казати.

Хто знає, від чого тут починати — думає вона — нехай вже другі почина-

ють. Їм не першина говорити з такими, як я.

— Ви звідки, молодице? — запитав по хвили святий Апостол.

— Я з Карпатської України — відповідає жінка.

— А з села?

— З Залужанки.

— З Залужанки? — і Петро почав приглядатися. — Ми тут про вас вже знаємо.

Похитала жінка головою:

— Як це може бути — каже — бо мене і там на землі не багато людей знало. Жила, працювала, бідувала, нігде далеко не ходила...

— Еге — говорить Петро — ми все знаємо. Аджеж ви навіть слабу мачуху доглядали три роки, ніби рідну матір — а вона тепер тут в нас і все нам оповіла. Ми багато про вас знаємо. І вашу терпеливість, і вашу побожність, і вашу мовчаливість. Ви не любили нікого обмовляти — лихого слова ви про нікого не сказали. І тому я маю приказ впустити вас до неба без ніяких допитів.

— О, дякую вам, дуже дякую — каже жінка — які ви добрі! Я завсігди Господа молила, щоби прийняв мене до свого Світлого Раю.

— Отже ходіть — каже Петро ще раз — тут будете такі щасливі, що там

на землі ніхто таким щасливим не буває.

І Петро отворив ворота якнайширше.

Вже жінка хотіла переступати небесний поріг, як зупинилася. Ніби щось нагадала. Святий Петро не знав, чи вона не має відваги до середини входити, чи що.

— Ходіть, ходіть! — почав її заохочувати.

— Та я так... Я хотіла би вас ще запитати...

— А що таке?

— Я хотіла би знати, чи прийдуть сюди і мої діти, Василько та Маланя. Вони без мене там zostалися.

Подумав Петро хвильку та:

— Прийдуть, прийдуть — каже — коли заслужать собі Небесне Царство, однак так, як тепер, то хто знає...

— А то чому? — запитала мати з поквапом.

— А тому, що нема їх там кому вчити так, як добра мати може вчити. Можуть пійти самопас, попадуть між лихе товариство, всякого зла навчаться...

Мати заломала руки.

— То вони можуть сюди не прийти? — допитується вона перелякана.

— Можуть і не прийти — каже Петро — коли не знайдеться хтось, що

дав би їм добру материнську науку та опіку.

Задумалась жінка та:

— Я знаю там кожного... Ними не буде кому заопікуватися і вони пропадуть...

За хвилику підвела вона очі, глянула через двері до прекрасного раю і лице її зясніло. Однакож клопіт про дітей не дозволив їй переступити небесного порога.

— Святий Петре — заговорила вона — позволь мені вернутися до моїх дітей. Я буду ними опікуватися, я буду їх всього доброго вчити. Я виховаю їх на добрих людей і приведу сюди.

Петро здивувався.

— Хочеш вертатися на землю? Аджеж там самі клопоти. А тут — зробиш оден крок і ти на віки щаслива. А там гірке життя...

— Так, гірке, гірке — каже жінка — але я і в раю не буду щаслива, коли буду знати, що там мої діти ходять грішними дорогами.

— А може прийдеться там тобі і від власних дітей терпіти...

— Може! Та я на все готова. Зроблю, що зможу, а чого не зможу, то ласкавий Господь простить.

Похитав Петро головою — зворуши-

ла його така щира журба матери про дітей. А там говорить:

— Не моя в тім воля, я мушу записати про тебе нашого Отця Небесного.

За хвилюк вернувся він і каже:

— Добре! Вертайся! Господу Богу сподобалася твоя материнська дбалість про дітей і Він дозволяє тобі на землю вернутися. Господь сказав, що будеш там багато терпіти, але Він допоможе тобі привести твоїх дітей сюди. А коли терпіння буде за велике, то завжди нагадуй те, що ти тут чула і бачила. Імя твоє вже нині тут записуємо між іменами найкрасших матерей.

— Дякую вам, дуже дякую — сказала жінка і змученими ногами потюпала на землю, щоби там дбати, щоби її діти не зійшли на бездорожжа.

Довго вслід за нею дивився святий Апостол, дивуючись всему тому, що чув і бачив. Аж коли вона була так далеко, що його старечі очі не могли її доглянути, замкнув він Небесну Брану.

ПІСНЯ О БОЖІМ ПРОВИДІННЮ.

Хто тільки знає, що Господь на небі,
Най журби не має про свої потреби.
Коли Сотворитель приказав нам жити,
Він же памятає, що нам їсти й пити.

Одежу дасть нашому тілу,
Пропасти не дасть своєму ділу —

Тільки свої справи
Дай в руки ласкаві:
Піддайсь Божій Воли,
Не згинеш ніколи
При Його помочи.

Біднії птиці не орють й не сіють,
Хоч би і збирали, де ж усе подіють?
Однак Небесний Отець про всіх дбає,
Кожде до Нього очи підоймає.

Він небо хмарию покриє,
Він землю дощиком полиє;
Годує звірята,
Малі пташенята,
І сонця проміння
На всі сотворіння
Зсилає без міри.

На людей добрих щирим оком гляне,
Вдові й сиротині серце най не вяне.
Крикне нещасний: „Визволь мене з лиха!
І зараз поміч діткнесь його зтиха.

Отруйні ворожії стріли
Не зайдуть до своєї ціли;
В день, чи в пільмі ночі,
Його бачать очи,
Його ухо чує,
Чого потребує
Кожде сотворіння.

Коли б тонув ти пливучи по морю,
Він дасть ратунок у твому горю.

Зійдеш з дороги — на дорогу справить,
Ворога твого коритись заставить.

Він від безодні здержить твою ногу,
Тільки віддайся щиро в руки Богу.

Спомагати буде
Усі твої труди,
Скріпить твою волю,
Подасть добру долю,
Як своїй дитині.

Тому я нині ні гадки не маю —
Бог мій заступник, на Нього вповаю!
Вже не боюся найбільшого лиха —
Він мій заступник, Він моя потіха!

Він добрий і радо приймає,
Хто щиро очі до Нього звертає.

Согрішив — покайся,
Упав — підіймайся,
А Він все забуде,
І pomoже всюди

Щедрою рукою.

Від злої сили лиха не зазнаю,
Бог моя сила — другої не знаю!

Він хоронить мя, як зіницю ока,
Він береже мя, коли із висока

Я міг би в безодню упасти,
Де рушусь — я у Його власти!

До Нього звертаюсь,
Йому сповідаюсь,
На Нього надіюсь,
І Йому жаліюсь,

Як Отцеві своєму.

(З „Богогласника”).

ВЕЛИКОДУШНИЙ КАРТЯР.

Оден англійський письменник оповідає таке:

Знав я чоловіка, Мил звався, що не любив грати в карти, однакож завжди грав в домі свого приятеля, куди його часто запрошували. Грав, щоби свого доброго приятеля вдоволити.

Та хоч гри в карти не любив, але щастя йому сприяло і з кожної гри він ніс кількох грошей до дому:

Та раз той же товариш признався Милови потихо, що коло нього грошева скрута. На те каже Мил:

— Прийди до мене, а якось ми справу полагодимо.

Коли приятель прийшов, Мил от-вирає шуфляду, винймає гроші і каже:

— Це твої гроші і я тобі їх віддаю.

— Як мої? — питає приятель.

— А так твої — каже Мил — бо це всі ті гроші, які я в твоїм домі за всі часи виграв. Я не взяв собі з них ані цента, але складав, щоби на добре діло передати. Отже бери... Однакож одно услівя...

— Яке? — питає приятель.

— Таке, щоби ти закинув на будуче гру в карти.

І приятель додержав приречення.

ЯК МЕРТВИЙ НЕ ДАВАВ СПОКОЮ.

(Народне оповідання)

Є між народними оповіданнями багато таких, де говориться як то мертві приходили просити в живих помочи. От жив чоловік, про Бога не памятав, людей кривдив, отже поніс з собою великі гріхи на другий світ. Опісля приходить до родини просити, щоби вона молитвами та добрими вчинками здобула помершому спокійне місце на другім світі. Одно з таких оповідань маємо даліше.

В однім селі коло Ягольниці (в Галичині) вмер старий господар і зоставив жонатому синові велике господарство. А те велике господарство здобув він не чесною працею, але всякими нечесними способами. Багато людей він скривдив; деколи може й чужу річ до своєї притулив; днів святих не дуже святкував, та й в церкві бував на Різдво і Великдень. Убогому ніколи не поміг, а ще й зневажив. На ніяку добру справу одного маленького гроша не дав.

Все громадив, все складав так, ніби без того всего життя йому не було би.

Так, ніби має він на цім світі вічно жити.
— Аж прийшов такий день, що той скупар помер.

Син, що був таким самим скупарем, як і батько, тішився, що батька вже не стало. Бувало передтим каже він до жінки:

— Щось ті тато і не думають вмирати. Нічого не роблять, а їдять та їдять. Деж ми їм тільки хліба наберемо. Їм вже давно час було вмерти! І не знати, як їх позбутися.

— Не гріши чоловіче — каже синовка — коли Бог кого на світі тримає, то так і треба. Тай ми колись були малі, нічого не робили, їли та докучали, але нас доглядали. Так і ми маємо других доглядати.

— Ех ти, ти! — крикне син на жінку — ти сама все змарнувала би. Ох таку я жінку маю!

Поховав син батька оттак, як жебраків ховають. Збив домовину з старих дощок, тай обіду по похороні не робив. Шкода людям дармо їсти давати.

Прийшла по похороні перша ніч, ле дво позасипляли, а тут починає в хаті щось стукати. Найперше гуркіт на стриху, потім гуркіт в сінях, гуркіт в самій хаті. То стільці щось пересуває, то дверми рипає, то вдарить по столі так,

наче сокирою, то горшки по землі порозставляє.

І не тільки те, що спати не можна, але такі страшно.

Наймає син людей, щоби з ним ночували, тай ті перебудуть одну ніч, наслухаються того стукоту і більше не приходять.

Не було ради і син з родиною мусів перенестися до сусідів. Але що з того, коли зараз і там почало щось стукати та гримати.

Прийшло до того, що син вже змарнів, ледво ходить, жінка його ледво на ногах держиться. Вже й їсти не хочеться, та й до роботи сили нема.

Аж прийшов до того села подорожний тай зайшов до тої сусідської хати, де перебував син, проситися на ніч.

— Що ж — каже син — могли би ви переночувати, але в нас таке і таке...

Тай все оповів подорожному.

Довго подорожний думав, а там каже:

— То справа така, що потребує вашої помочи... Мусите татови допомогти...

Син як почув, то аж позеленів.

— То не досить, що я їх годував — каже — коли вони нічого не робили, а то ще й по смерті треба їм помагати?

Доки ж їм тої помочі треба? Таж з мене добрі люде будуть сміятися. І як я можу другим помагати, коли я сам нічого не маю...

Тут жінка не втерпіла і говорить:

— Не гніви Бога, чоловіче, та не кажи, що нічого не маєш, бо Бог видить, що ми найбогатійші люде в селі. А коли буде дальше так, як є, то скоро всі повмираємо і все наше господарство піде хто знає в чий руки.

Подумав син і каже подорожному:

— А чи ви нам порадили би?

— Чому ж ні, порадив би.

— Так порадьте, а я вас щедро винагороджу. Бо і так пропадемо.

Завів син того подорожного до своєї хати. Казав подорожний принести дванадцять свічок і засвітив з них три. А решту буде світити, коли перші згорять.

Сів подорожний коло скрині (тоді ще столів не було, а великі скрині, що заступали місце столів) і почав читати Святе Письмо. Може це була Псалтиря, може Євангелія — не знати.

Так коло півночі починає щось стукати на поді (на вишці, на стриху, на горі). Опісля стукає в сінях. Але подорожний на те не звертає і дальше читає.

Нараз відчиняються двері і до хати входить померший.

Аж тепер подорожний поглянув і каже:

— Всякое диханіє да хвалить Господа! (нехай все, що живе, хвалить Господа).

— І я хвалю! — відповідає мертвець.

— А чого твоя душа потребує? — запитав подорожний.

— Я тяжко грішив ціле своє життя — почав мертвець — дуже тяжко! Про Бога я мало думав; на Його Святі Заповіді не зважав. Ціла моя журба була лише про те, щоби назбирати якнайбільше майна. Багато людей я скривдив; не поміг тим, що помочи потребували; на ніяку добру справу нічого не дав. І сина так виховав. Він богач, але багато з того, що він має, то людське, а не моє і не його. То те чуже, що я назбирав. І те, що мало піти на добру справу. Я все те собі позатримував...

Мертвець говорив не перестаючи, а подорожний лише слухав, що мертвець розказував.

— І тепер мені нема там спокою — продовжував мертвець. — Я там все бачу, що я тут робив, цілу свою роботу бачу. І всі ті злі вчинки лежать на моїй совісті, як тяжкі камінні гори. Я не маю спокою ані на хвилинку. Господь не хоче дати мені того місця, де праведні спочивають.

— Так чого ж ти від живих вимагаєш? — питає подорожний.

— Хочу, щоби мій син роздав той маєток, що до него не належить. Нехай дасть на Службу Божу до десяти церков за мою душу, а до п'яťох за своє здоровля і своєї родини. Нехай візьме до себе на виховання двоє сиріт, що не мають де притулитися. А других четверо сиріт, що за річкою, нехай одягне та обує. А що він нарікав, що я хліб їм, а нічого не роблю, то нехай тепер візьме двоє старих людей до свого дому і доглядає їх краще, ніж мене доглядав. Коли так зробить, то мені допоможе і свої гріхи буде вже перед Богом сплачувати. Коли ж не послухає того, що кажу, то від мого стукоту він огляхне й осліпне, щоби не видіти того, що має. Бо така воля Божа!

— Я перекажу синові все, що від тебе чую — каже тоді подорожний — але ти лиши мені знак, по яким він знав би, що я тебе бачив. Ти положи свою руку на скриню.

Мертвець простягнув руку, положив на скриню і дошка під рукою почала горіти, ніби від розпеченого заліза. Так на пів цяля прогоріла.

Тоді мертвець взяв руку, обернувся до дверей і вийшов.

Другого дня подорожний оповів все синові, а той як поглянув на стіл, то

вже був певний, що це знак його помершого батька.

Дальше він все так зробив, як батько казав і вже від того часу мав святий спокій. Тай на душі в нього стало так весело, як ніколи до того часу не було. І господарство його Господь благословив.

А подорожного він обдарував дуже щедро.

ДОБРО ТРЕБА ЗАСІВАТИ.

Вчив батько сина:

— Глянь! Земля має родючу силу, але сама вона родить лише буряни. Коли ж хочеш пшениці, то мусиш найперше сам її засіяти і доглядати — обгородити, щоби звір не толочив, буряни виполювати... Коли так подбаєш, то будеш мати в жнива що збирати і чим багатіти. Твоя праця в велике майно перетвориться.

Такою доброю землею є і людська душа, та вона таксамо родить сама лише багато бурянів. Коли ж засіяти в ню добре зерно і доглядати його, від злого охороняти, буряни виполювати, то в належний час кожде засіяне добре зерно принесе десятки добрих зерен. І жнива для життя будуть багаті.

ДРІБНІ РІЧИ З ЖИТТЯ.

Коли на Запорозжж козаки обрали нового гетьмана, то мастили його голову болотом, щоби так показати, що він не про себе одного має дбати, але про все козацтво і про загальну справу; а коли не буде так робити, то заслужить собі на те, щоби його болотом обкидати.

При коронації китайських володарів був такий звичай: до цісаря підходив муляр, давав йому кілька кусків мармору різних красок і говорив:

„Вибери собі такий, під яким ти хотів би, щоби ми твої кости поклали”.

Це робилося на те, щоби пригадати новому володареві, що він мусить вмерти, отже нехай не надуживає свої царської сили.

— Ми всі нарікаємо, що короткий час живемо — говорив римський мудрець Сенека († 65 р. по Христі) — однакж маємо більше часу, ніж знання, що з часом робити. Багато людей пропускають велику часть життя на неробство, або на щобудь зле, або невідповідне і негідне. Життя треба міряти працею, а не часом.

ДВА ПОБРАТИМИ.

Було це в убогій стороні, де треба тяжко працювати, щоби прожити.

Двох хлопців, Петро й Орест пішли до сусідного ліса назбирати сухих дров на паливо.

Петро був сином бідної вдови — жінки побожної і дуже розумної.

Орест мав мачуху — дуже лиху і нерозумну.

Петро любив Ореста і жалував його. Хоч Орест не був таким, як Петро хотів би.

Коли хлопці опинилися в лісі, Петро взявся зараз до роботи. Сухі гіляки відламує, порозкидане по землі збирає. За короткий час була в нього гарна вязанка. Тоді кличе Ореста.

Обізвався Орест здалека. Пішов туди Петро і бачить, що його приятель заліз в ліщину і збирає оріхи.

— Ходімо до дому — говорить — де твої дрова?

Засміявся Орест та:

— Я ще маю час. Оріхи перші. А дрова зараз будуть.

Тут виняв він ніж, щоби зеленого дубка зрізати. Але Петро зачав опам'ятувати:

— Що ти робиш?! Хіба тобі не страшно? Хіба не сором? Адже ж за таке властитель більше нас сюди не пустить. Тай хіба нема для тебе сухого?...

— Тут же нікого нема крім нас — каже Орест — то кого боятися? А Петро:

— Як нікого нема? Аджеж я є, ти є, отже хіба ми нічого не варта? Хіба ми не варта того, щоби ми на себе оглядалися? Ми ж хто?

Сказав і видрапався зараз на дерево, де було багато сухого гілляча і почав обламувати та скидати. За хвилю вже й Орест мав свій оберемок.

Йдуть хлопці до дому. Але Орест, що хвиля зупиняється. Побачить оріхи, скидає вязку з плечий і зриває оріхи. Через те скоро втомився. А тоді каже:

— Я надкину трохи, я не можу тільки нести.

І надкинув. Але в тій же хвилі взяв їх Петро і поклав до своєї вязки та говорить:

— Я їх тобі занесу.

Коли хлопці прийшли до своїх воріт, каже Петро:

— Бери свої дрова, що я тобі приніс.

Задумався Орест, що має такого приятеля і каже:

— Аж тепер я бачу, що ти мій добрий приятель. І ти таки розумніший,

ніж я. Скажи мені, де ти навчився таким бути?

— Це мої мама так мене навчили — каже Петро.

Подумав Орест, а там ревно заплакав і говорить через плач:

— Ти щасливий, Петре, що ти маєш рідну маму, а в мене мами нема, то що я зроблю? Хто мене навчить?!

Взяв тоді Петро Ореста за руку і каже:

— Рідної мами в тебе нема, але ти не самий. Ти маєш мене і я тобі завжди поможу. А коли маєш час, то приходи до нас, а мої мама і тебе так навчать, як і мене. Вони тебе жалують і кажуть, щоби я тебе жалував. Прийдеш?

— Прийду! — відповів Орест — і щиро поцілував свого побратима.

Від того дня хлопці стали вже дійсними побратимами, мов рідними братами. Тай Орест, коби вільна хвиля, зараз приходить до Петра, а Петрова мати дбає про нього, як про рідного сина — оповідає йому, радить та наказує, до доброго приучує.

І здалося тепер Орестови, що і в нього вже є рідна мати.

ПРИПОВІДКИ.

Бога взивай і руки прикладай.
Без Бога ані до порога.
Знає Бог з неба, що кому треба.
Кому Бог допоможе, той все переможе.

Своя стріха, своя втіха.
Хоч не красне, але власне.
Чуже святе, своє найсвятійше.
Ліпший свій сукман, як чужий жупан.
В своїй хаті своя правда і сила і воля.

Громада — великий чоловік.
Громада по нитці, а бідному сорочка.
Що громаді, те і бабі.
Яка громада, така її рада.

Не тільки світа, що в вікні.
Інший край — інший обичай.
Більше світа — більше дива.
Хто в світі не бував, той дива не
видав.

Святий спокою — гаразд з тобою!
Згода буде, незгода руйнує.
Де два бються, третій користує.
Свій коли не заплаче, то скривиться.

ЯК КУМ ДО КУМА ВЕЧЕРЮ НОСИВ.

(Народне оповідання)

Були собі два куми — оден богач, а другий дуже убогий. А покумались вони, коли богач ще не був богачем.

А як розбогатів, то вже не той став. Лише з богачами водиться, а на убогого кума згори дивиться.

Та прийшов Святий Вечір перед Різдом. Повечеряв убогий, поколядував з жінкою і дітьми, тай несе вечерю до багатого кума.

Приносить. Богач не взяв вечері, не подякував, а говорить:

— Занеси її злomu духови, а не мені!

Ніщо робити. Вийшов убогий, а тут зараз незнакомий старенький чоловік проти нього і каже:

— Куди та звідки йдеш, чоловіче?

— Вечерю кумови носив — відповів бідак — а кум мені: занеси її злomu духови! Бідним гордує!

— Не журись — каже дідусь — а неси, куди він тобі казав.

— Куди ж нести?

— Неси за греблю, де той глибокий яр. Там є хата, увійдеш, поздоровкаєшся...

— Аджеж там хати нема, я знаю...

— Вона тепер буде. Увійдеш, скажи: Оце багатий кум вам вечеру прислав! Тебе приймуть, погостять. А потім будуть давати срібло-золото. Не бери. Скажеш: „Дайте того, що в китлі кипить”. Коли не схочуть дати, йди без нічого.

Пійшов той за греблю, аж справді хата. Увійшов та:

— Оце багатий кум вам вечеру прислав!

Взяли ті, що були в хаті, подякували, погостили і дають золото-срібло.

— Ні, дайте того, що в китлах кипить.

— Ні, не дамо! Це ж болото...

А це були великі грішники, що в китлах немов болото кипіли.

— Не дасьте, так я йду без нічого.

— Ні, зажди! Вже дамо...

Накидали йому в полу того болота, чи що воно було, і він приносить до дому. Думає: може це щось важне, завтра по-дневи приглянуса! — і висипав в коморі.

Спав він, чи не спав, аж чує, дзвонять до церкви. Це ж великий празник, Христове Різдво. Встає скоренько, встають всі, щоби ще „З нами Бог” застати.

Вийшла жінка до комори і вернулася.

— Не відчиню — каже — щось під двері впало.

Вийшов чоловік, двері відтрутили. Дивляться, а там всякого добра повноповно. І гроші, і чоботи, і дорога святочна одежа, на старших і на дітей. На чотири вози не зложиш. А посеред того добра старий, з сивою бородою віддусь і каже він (а це був св. Миколай чудотворець):

— Це Бог тобі дав, чоловіче, за те, що багатий кум тебе відцурався. Ти думав, що не маєш за собою нікого, аж ні! — ось бачиш, що Бог за тебе памятає. Беріть, вбирайтесь і йдіть до Храму Божого.

Сказав і зник. А вони повбиралися, повбирали дітей і пішли. Найбільші багаті не мають таких чобіт, ані кожухів, як вони.

В церкві весь народ на них дивиться та думає: Звідки вбогий такого багатства набрав?

Другого дня вбралися вони ще краще.

Коли свята минулись, кличуть убогого кума до сільського уряду.

— Де ти, Іване, понабирав такої дорогої одежі? — питають. Ти певно приятелюєш зі злочіями, так вони тобі всего краденого понадавали.

— Ні — каже Іван — це Господь мені дав. Я носив до кума вечерю, а він го-

ворить: „Занеси її злому духови"... Я вийшов тай кажу: „Боже, пощо мені така зневага? Хіба ж я винен, що я убожший, ніж кум? Я ж прийшов його з Христовим Різдом привитати і пошанувати"... Тоді стрів мене незнакомий дідусь...

Тут чоловік все розказав та:

— Зайдіть, подивіться, в мене ще багато всячини — і гроші, і одежа і все.

Пішли подивились і кажуть:

— Видно, що Бог йому дав. Не наше діло його рушати.

Довідався і багатий кум про все тай розпитує, а вбогий (він тепер вже багатий) все розказав. Щирий був чоловік.

Другого року наготовив багач цілий віз вечері і везе за греблю. Привіз та:

— Нате вам вечерю, кум прислав!

Ті зараз пізнали його і кажуть:

— Це той, що Бога не боїться і минулого року вбогого кума до нас з вечерею прислав. За таке він нині хоче заплати, отже заплатімо йому, як заслужив.

Взяли тоді його та в котел.

Так він вже до дому не вернувся і ніхто не знав, де він подівся. Сліду з нього не зосталося.

Так Господь покарав гордого багача і нагородив убогого праведника.

ДОБРІ ДІТИ ВІНЕЦЬ.

Прогнівавсь Господь на людей, отже був голод великий. Що люде посіяли, поки було що, то все посохло, бо дощу не було.

Перший рік ще було саяк так, бо де-що лишилося з попередного року. Другий рік ще був тяжший, а третій такий вже, що здавалося — весь мир загине.

А був тоді сильний цар, але ще дуже молодий — а звісно, що молоде до молодого липне і на молодий лад думає. Так і він. Чи в раді, чи в уряді, чи в війську, завсігди з молодими, на старших і не дивиться, а не то, що їх послухав би. Йому здається, що понад молодих нема мудріших на світі, а старші нічого не знають.

Перший рік цар не журився, тай другий не дуже, але як прийшов третій рік, так вже і молодому цареві та його молодій раді страшно стало. Аджеж весь мир може загинути, а тоді і цар донічого.

Почав цар зі своїми раду радити і врадили таке, що гріх і згадувати. От врадили, щоби всіх старих людей витопити, а то — кажуть — старі лише дармо хліб їдять.

Зараз таки по тій раді розіслав цар по цілім краю свій мудрий приказ, щоби всякі його урядники по всіх селах і містах його волю виголосили.

Затим почали всюди народ скликати: бубнять в бубни тай ще накликають, щоби нарід сходився. Коли всі зійшлися, починають писарі читати:

„Ми, з Божої Ласки Цар, такий а такий, великий князь такий а такий, пан дідичний і проче і проче... Всім нашим вірним підданам дідичних наших панств, і кожному окремо нашу царську милость і ласку голосимо: Тому, що в нашім краю повстав великий голод, ми, дбаючи про добро наших вірних підданих, з премудрою нашою радою врадили, щоби всіх старих людей, які мають понад шістьдесять літ, непотрібних нашому царству і дармо хліб зїдаючих — забрати, повязати і потопити в воді, а хліб молодшим зостанеться”...

Ще там дальше той приказ царський говорив, які кари будуть за непослух, а закінчився тим, що виданий він такимто царем, в такімто місті, такогого дня, місяця і року.

А було в однім місті, чи селі три брати, що мали батька старенького. Розказали йому про царську волю, а він їм:

— Щож діти, коли так, то беріть мене і втопіть. Я вже і так одною ногою на другім світі, а вам ще треба довго жити.

Як брати це почули, то аж скрикнули.

— Ні — кажуть — татоньку, такого не буде. Доки живемо, то й ви з нами будете жити. Ми вас сховаємо, будемо собі від уст віднимати і вас годувати.

Зараз таки викопали в коморі льох, вистелили, чим мали, посадили туди батька, а зверху сяк так позакривали, щоби знаку не було.

Минулось літо, минулась осінь, та вже й зима минаєсь. Сидить батько в льосі, а сини як можуть так доглядають. Та от вже весна надходить.

Треба людям сіяти, але чим? Одно зіли, друге посіяли, а воно пропало. І питають три сини батька:

— Що нам тату робити? Весна гарна, дощик перепадає, от колиб так десь насіння взяти. — Тоді батько:

— Скидайте сніпки з хати, з стодоли і з усіх будинків та перемолочуйте. Звідтам дістанете ще багато зерна, отже таки дещо засієтесь. Тай не вийте, а так з половою сійте.

Послухали сини батька і всі дахи порозшивали. Молотять, щоби скорше.

Як вже понамолочували, поїхали но-

чею в поле сіяти. Щоби люди не бачили.

За тиждень вже зазеленіло на їх полю, як рута; за місяць, за два вже збіжжа, як лава. А між житом є подекуди і пшеничне стебло, є і ячмінь, є овес, є просо, є подекуди і гречка. Аж любо глянути! А на людських полях хіба буряни розводяться.

Пішла чутка по цілій околиці, що в такімто селі таке і таке сталося, хтось десь взяв насіння і посіяв. Зайшла чутка і до самого царя. І каже тоді цар прикликати трох братів до себе.

Настрашилися брати. Йдуть до батька і говорять:

— Кажіть тату, що нам робити?

А батько:

— Йдіть і все розкажіть точно, як було.

Пішли брати до царя, а той:

— От які ви! На цілім світі голод, люди з голоду мруть, а ви збіжжа переховуєте! Що вам за те належиться? Кажіть!

І почали сини казати:

— Збіжжа ми не мали, так, як і всі, але ми що інше маємо...

— А що — скрикнув цар — що таке?

— Маємо старого батька — кажуть

дальше брати — і це його розум, що ми своє поле засіяли.

І розказали все, як вони батька заховали, як годували і як він їм дав таку велику раду.

Вислухав їх цар, а тоді каже:

— Тепер бачу, що молоді працюють руками, а старі працюють розумом. Без розуму, то й руки не багато доброго зроблять. Тому добре ви зробили, що про батька дбали. Він знав таке, чого ніхто з молодих не знав і не думав. Отже йдіть до дому, та передайте своєму батькови моє царське поздоровлення. А там скажіть, що я прошу його до себе, щоби він заступив мені мого батька.

Зараз царські слуги відвезли братів до їх дому, а їх батька до царя привезли. Привитав його цар дуже щиро, а навіть посадив коло свого престола і каже до своєї ради:

— Всі ми не надумали такого мудрого, як отсей поважаний старець, отже від нині він буде моїм дорадником. Такого мені треба.

І слухав цар поради старця в неоднім ще цілі літа.

Коли ж збіжжа трох братів дозріло, казав цар потрошки збіжжа порозвозити по всім царстві, щоби було з чого нове збіжжа розвести.

Тай Бог благословив те збіжжа так,

що як пішло корчем, то кожде зерно принесло десять, двадцять, а то і п'ять-десять колосків. Невдовзі знов мали люде хліба подостатком.

І від тоді вже памятають люде, що молодий розум старому розумови не дорівнає.

ДВА СУСІДИ.

Жили два сусіди, господарі, недалеко оден від другого. І разу одного вночі зайшов кінь першого сусіда на поле сусіда другого і той загнав коня до громадської загороди (по англійськи до „павнду“). Ранком здибав сусіда і каже:

— Я вашого коня загнав до загороди, щоб ви це знали, а коли другий раз зайде на мое поле, то знов зажену!

Подумав другий сусід і каже:

— І я таксамо зроблю, як зробив.

— Як? — питає перший сусід.

— Так зроблю... Тому два дні, як ваша худоба зайшла була в мою пшеницю, отже я вигнав, загнав в вашу обору і ворота зачинив. Коли ще раз зайде, то я знов так зроблю!

Ніяково стало першому сусідові і він казав коня випустити та сам заплатив за його передержання в загороді.